

Տնօրեն՝

<<01>>

Մանգ

09

Երաշխավորում եմ՝

Ս. Մանգ

ՄԿԱ գծով փոխտնօրեն՝ Հ. Հովակիմյան

ԴԱՍՂԵԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ

ՊԼԱՆ

Գյուղ՝ Մխչյան

Դպրոց՝ Բ. Ալավերդյանի անվ. միջն. դպրոց

Դասարան՝ VIբ

Դասղեկ՝ Սոնա Գալստյան

<<2023-2024>> ուստարի

**ԴԱՍԴԵԿԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ՝
ԸՍՏ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ**

Դասղեկի գործունեության ուղորտները	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր
1. Կազմակերպչական աշխատանք	1. Դասասենյակի կահավորում 2. Դասագրքերով ապահովում 4. Դասարանում հերթապահության կազմում: 5. Դասարանական անկյան ձևավորում: 7. Կազմել աշակերտների ցուցակ, լրացնել տեղեկու- թյուններ ընտանիքների սոցիալական կարգավիճակի մասին: Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում, պահպանում	1. Դասարանում հերթապահության իրականացում: 2. Դասագրքերով և գրենական պիտույքներով ապահովվածության վիճակի ստուգում: 3. Օրագրերի ստուգում Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում, պահպանում
2. Աշխատանքային դաստիարակություն	1. Կազմել աշակերտների հերթապահության ցուցակ, հետևողական լինել դրանց անթերի կատարմանը: 2. Դասարանի	1. Դասասենյակի հիմնավոր մաքրում: 2. Դասասենյակը նախապատրաստել

	սանիտարական վիճակի պահպանում: 3, Մասնակցություն դպրոցամերձ տարածքի մաքրմանը: Նպատակ՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների ստեղծում: Բնության հանդեպ հոգատար վերաբերմունքի ձևավորման: Վերջնարդյունքում՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների պահպանում	ջեռուցման շրջանին / սեզոնին/: Նպատակ՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների ստեղծում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների պահպանում
3. գնահատող-կողմնորոշող գործունեություն	1. Թեմա զրույց «Կարգապահական հիմնախնդիրներ» դաս/ժամ 2. «Քաղաքավարություն և բարեկրթություն», դաս/ժամ 3. Թեմա « 32 ամյա իմ անկախ հայրենիք» խորագրով դաս/ժամ 4. Չրույց «Բնապահպանություն» Նպատակ՝ աշակերտների մոտ կարգապահական գործընթացի խթանում, քաղաքավարություն և բարեկրթություն ուսուցանում, հայրենասիրական մթնոլորտի ստեղծում: Բնության հանդեպ	1. «Երբ արժևորվում է ուսուցիչը» դաս/ժամ: 2. «Քո վարքագիծը տանը և դպրոցում» դաս/ժամ: 3. « Ո՛չ վտանգավոր սովորություններին» դաս/ժամ: 4. «Ինչպիսի պետք է լինի իսկական ընկերը» Նպատակ՝ Արժևորել ուսուցչի դերը, անձի դաստիարակության և զարգացման մեջ, իմանան ճիշտ վարքագծի հմտությունները և գրագետ ինքնաարտահայտումը

	խնամքով վերաբերմունք: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտների մոտ կձևավորվի փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտ, կունենան բավարար տեղեկատվություն, հայրենասիրական շունչ	հարգանքի և սիրո սերմանում շրջապատի, ընկերների և ուսուցիչների նկատմամբ: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտները կդառնան ավելի քաղաքակիրթ և բարեկիրթ: Կդառնան միմյանց հանդեպ ավելի ուշադիր:
4. Աշխատանք ծնողների հետ	1. Ծնողական ժողովի հրավիրում 1. Անհատական զրույց ծնողների հետ: 2. << Եկեք ծանոթանանք, ծնող, նոր առարկայի ուսուցիչ >>: Նպատակ՝ ուսումնական գործընթացի խթանում, համագործակցություն ծնողների և ուսուցիչների հետ՝ ի նպաստ ուսման որակի բարձրացման Վերջնարդյունքում՝ Ծնողները տեղեկացված կլինեն իրենց երեխաների ուսումնական գործընթացին	1. Ծնողական ժողով՝ ա/ Ծնողների ներգրավումը դաստիարակչական աշխատանքներում՝ ծնող-ուսուցող, ծնող-խորհրդատու: բ/ << Համագործակցություն դասավանդող ուսուցիչների հետ >>: Նպատակ՝ ուսումնական գործընթացի խթանում, համագործակցություն ծնողների և ուսուցիչների հետ՝ ի նպաստ ուսման որակի բարձրացման Վերջնարդյունքում՝ Ծնողները տեղեկացված կլինեն իրենց երեխաների ուսումնական գործընթացին

սղ5.Առողջ ապրելակերպ	1.«Ինչ է առողջությունը և անձնական հիգիենան» դաս./ծամ Նպատակ՝ աշակերտների մեջ առողջ ապրելակերպի ճիշտ ներդնում Վերջնարդյունքում՝ աշակերտների կիմանան իրենց անձնական հիգիենայի խնամքի մասին և կհետևեն առողջությանը	1. «Ինչո՞ւ է անհրաժեշտ օդափոխել սենյակը»դ/ծ Նպատակ՝ աշակերտների մեջ առողջ ապրելակերպի ճիշտ ներդնում Վերջնարդյունքում՝ աշակերտների կիմանան իրենց անձնական հիգիենայի խնամքի մասին և կհետևեն առողջությանը
6. Ես քաղաքացին եմ Հայաստանի	1. <<ԵՍ ԱՆԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԵՄ>> դաս/ծամ Նպատակ՝ հայրենասիրական ոգու բարձրացում, ազգային գիտակցության դաստիարակություն Վերջնարդյունքում՝ աշակերտները կունենան հայրենասիրական ոգու բարձրացում, ազգային գիտակցության դաստիարակություն	1. <<Խաղաղ ու պատերազմական պայմանների իմ անսասան մարտիկ՝ իմ ուսուցիչ>>: Նպատակ՝ հարգանքի և գնահատանքի վերաբերմունք ձևավորել աշակերտների մոտ ուսուցիչների կատարած աշխատանքի նկատմամբ: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտները կունենան հարգանքի և գնահատանքի վերաբերմունք ուսուցիչների կատարած աշխատանքի նկատմամբ:

Դասդեկի գործունեության ուղորտները	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր
1. Կազմակերպչական աշխատանք	1. Հերթապահության կազմակերպում: Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների պահպանում	1. Համաճարակային կանոնների պահպանում 2. Դասարանական անկյան ձևավորում: Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների ապահովում, վարակիճ հիվանդություններից պաշտպանում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում, պահպանում,
2. Աշխատանքային դաստիարակություն	1. Հերթապահություն դասա- սենյակում: 2. Ծաղիկների խնամք, նախապատրաստում ձմռանը: Նպատակ՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների ստեղծում Վերջնարդյունքում՝	1. Դասասենյակի հիմնավոր մաքրում: 2. Հերթապահություն դասա- սենյակում: 3. Դասասենյակի նախապատրաստումը Նոր տարվա: Նպատակ՝ աշակերտների մոտ գեղագիտական ճաշակի

	դասարանում կտիրի սանիտարահիգիենիկ պայմաններ	ձևավորում: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտների մոտ կզարգանա գեղագիտական ճաշակ:
3.Գնահատող-կողմնորոշող գործունեություն և ազատ շփում.	1. «Ազնիվ ու անկեղծ հարաբերություններ մեր դասարանում» դաս/ժամ: 2. «Աշունը տխուր լալիս է դրսում » դաս/ժամ: 3. «Ժամանակի ճիշտ կառավարում» Նպատակ՝ աշակերտների մեջ սերմանել ընկերասիրություն, միմյանց նկատմամբ պատասխանատվության զգացողություն, հոգատարություն և հանդուրժողականություն միմյանց նկատմամբ, ժամանակի ճիշտ պլանավորում և կառավարում: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտները կլինեն ավելի ընկերասիր, պատասխանատու, հոգատար և հանդուրժող միմյանց նկատմամբ:	1. «Դեկտեմբերի 10, Մարդու իրավունքների միջազգային օր» դաս/ժամ: 2. «Զմեռային հեքիաթ» դաս/ժամ: Նպատակ՝ Իմանալ մարդու հիմնարար իրավունքներն ու պարտականությունները, ծանոթանալ հին հայկական ավանդույթներին և այն տարրերին, որոնք ներկայումս չեն պահպանվել: Վերջնարդյունքում՝ Կիմանալ մարդու հիմնարար իրավունքները, ծանոթանալ հին հայկական ավանդույթներին:
4.Աշխատանք ծնողների հետ	1.Ծնողական ժողովի անցկացում: 2.Անհատական աշխատանք	1. Ծնողական ժողով՝ << Ծնող լինելու արվեստը>>: Աշակերտների

	ծնողների հետ: Նպատակ՝ երեխաների ուսման, վարքի և կարգապահության հանդեպ հետևողականություն Վերջնարդյունքում՝ երեխաների ուսման, վարքի և կարգապահության բարելավվում	առաջադիմության գնահատում: Նպատակ՝ երեխաների ուսման, վարքի և կարգապահության հանդեպ հետևողականություն Վերջնարդյունքում՝ երեխաների ուսման, վարքի և կարգապահության բարելավվում
5. Առողջ ապրելակերպ	1. Զրույց «Պահպանել անվտանգության կանոնները» դաս/ժամ: 2. Զրույց՝ <<Սպորտը ինձ համար>>: Նպատակ՝ Կարևորել սպորտի դերը և տեղը մեր կյանքում: Վերջնարդյունքում՝ կկարևորեն սպորտի դերը և տեղը մեր կյանքում	1. Զրույց՝ <<Առողջ ու անվտանգ ապրելակերպ>> դաս/ժամ: 2. Աշակերտներին նախապատրաստել ձմեռային արձակուրդներին: Նպատակ՝ Կարևորել սպորտի դերը և տեղը մեր կյանքում: Վերջնարդյունքում՝ կկարևորեն սպորտի դերը և տեղը մեր կյանքում
6. Ես քաղաքացին եմ Հայաստանի	1. <<Հայրենիքի սերը կյանքից առավել >> դաս/ժամ: Նպատակ՝ հայրենասիրության ոգու բարձրացում, ազգային գիտակցության դաստիարակություն Վերջնարդյունքում՝ կկարևորեն հայրենասիրությունն ու	1. Մեր խորհրդանիշներ՝ դրոշ, զինանշան և հիմն: Դաս/ժամ Նպատակ՝ հայրենասիրության ոգու բարձրացում, ազգային գիտակցության դաստիարակություն Վերջնարդյունքում՝

	ազգային գիտակցությունը	կկարևորեն հայրենասիրությունն ու ազգային գիտակցությունը
--	------------------------	--

Դասղեկի գործունեության ուլորտները	Հունվար	Փետրվար
1. Կազմակերպչական աշխատանք	1 Աշակերտական պիտույքների վիճակի ստուգում: 2. Դասարանական հերթապահության կազմակերպում: Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում, պահպանում	1. Կարգապահական հարցերի քննարկում 2. Հարստացնել դասարանական անկյունը: Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում, պահպանում
2. Աշխատանքային դաստիարակություն	1. Դասագրքերի վերանորոգում:	1. Դասասենյակի հիմնավոր մաքրում:

	2. Հերթապահություն դասարանում: Նպատակ՝ դասարանում կարգուկանոնի ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգուկանոնի պահպանում	2. Հերթապահություն դասարանում: Նպատակ՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների պահպանում
3. Գնահատող-կողմնորոշող գործունեություն և ազատ շփում	1. «Քիմիաներկության դեմ նշանաբանը սերն է» դաս./ժամ: 2. «Խաղաղության ճանապարհին կորցրեցինք» դաս./ժամ: 3. «Արիությունը ծնվում է պայքարում» դաս./ժամ: Նպատակ՝ Իմանալ ամենատարբեր լավ և վատ երևույթները, սովորել առողջ բանավիճել, հակադարձել՝ բերելով հիմնավոր փաստարկներ, իմանալ հայոց պատմությանը վերաբերող կարևոր դրվագներ, սերմանել հայրենասիրություն Վերջնարդյունքում՝ կիմանան ամենատարբեր լավ և վատ երևույթների	1. «Գիրքը հզոր ուժ է» դաս/ժամ 2. «Հ.Թումանյան ամենայն հայոց բանաստեղծ», դաս/ժամ Նպատակ՝ Խթանել ընթերցասիրությունը, ընթերցածը վերլուծելու կարողությունը, խթանել ճիշտ հայերեն խոսքը, գերծ պահել օտարաբանություններից Վերջնարդյունքում՝ կզարգանա ընթերցասիրությունը, ընթերցածը վերլուծելու կարողությունը, ճիշտ հայերեն խոսքը, գերծ կմնան օտարաբանություններից

	մասին, կտվորեն առողջ բանավիճել, հակադարձել՝ բերելով հիմնավոր փաստարկներ, իմանալ հայոց պատմությանը վերաբերող կարևոր ղրվագներ	
4. Համագործակցություն աշակերտների հետ	Ուսման մեջ հետ մնացող դասընկերներին աջակցություն և օգնություն Նպատակ՝ Օգնել ուսման մեջ հետ մնացող դասընկերներին Վերջնարդյունքում՝ Կօզնեն և կաջակցեն միմյանց	Դասարանական գրադարանի գրքերի համալրում Նպատակ՝ Խթանել ընթերցասիրությունը Վերջնարդյունքում՝ կգարգանա ընթերցասիրությունը,
5. Աշխատանք ծնողների հետ	Երկրորդ կիսամյակում ուսման խթանող նոր ռազմավարությունների մշակում Նպատակ՝ ուսման խթանում Վերջնարդյունքում՝ ուսման բարելավում	1. Շնորհական ժողով՝ <<Սերմանենք երեխաների մեջ ընթերցասիրություն >>: Նպատակ՝ ուսման խթանում Վերջնարդյունքում՝ ուսման բարելավում
6. Առողջ ապրելակերպ	Դասարանի և աշակերտների սանիտարահիգիենիկ կանոնների քննարկում	Քննարկել երեխաների ճիշտ սննդակարգը: Նպատակը՝

	Նպատակը՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ վիճակի ապահովում: Վերջնարդյունքում՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ վիճակի պահպանում:	աշակերտների ճիշտ սննդակարգին հետևողականություն, ճիշտ սնվելու դաստիարակություն: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտներ կհետևեն ճիշտ սննդակարգի, ճիշտ սնվելուն:
7. Ես քաղաքացին եմ Հայաստանի	1. «Շնորհավոր տոնդ հոգր բանակ» դառնալ/ծամ: Նպատակ՝ հայրենասիրության հոգու դաստիարակություն, հարգանքի սերմանում ազգային արժեքների և հայ զինվորի նկատմամբ: Վերջնարդյունքում՝ կկարևորեն հայրենասիրական դաստիարակությունը, ազգային արժեքները և հայ զինվորի դերը:	1.<< Հայոց լեզվի առեղծվածը>> մայրենիի օրվան ընդառաջ դառնալ/ծամ: Նպատակ՝ աշակերտների մեջ սերմանել հայեցի խոսելու և գեղեցիկ արտահայտվելու արվեստը: Վերջնարդյունքում՝ Կունենան հայեցի խոսելու և գեղեցիկ արտահայտվելու կարողություններ:

Դասղեկի գործունեության ոլորտները	Մարտ	Ապրիլ
1. Կազմակերպչական աշխատանք	Աշակերտների տետրերի ,գրքերի օրագրի վիճակի ստուգում: Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում, ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում	Աշակերտների գրքերի և օրագրերի վիճակի ստուգում: Նպատակ՝ դասարանում կարգապահական կանոնների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում կարգապահական կանոնների հաստատում, պահպանում
2. Աշխատանքային դաստիարակություն	1. Դասասենյակի զարնանային ձևավորում: 1. Հերթապահություն դասասենյակում: 3. Զրույց՝ <<Ես ընտանիքիս հայելին եմ>>: Նպատակ՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների ապահովում Վերջնարդյունքում՝ դասարանում	1. Հերթապահություն դասասենյակում: 2. Շաբաթօրյակ բակում և դպրոցամերձ տարածքում: 3. Դասասենյակի կանաչապատում: Նպատակ՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների ապահովում

	սանիտարահիգիենիկ պայմանների պահպանում	Վերջնարդյունքում՝ դասարանում սանիտարահիգիենիկ պայմանների պահպանում
3. Գնահատող-կողմնորոշող գործունեություն և ազատ շփում.	1. Դաս/ժամ՝ << Իմ մայր>> 2. Դաս/ժամ « Առողջ քունը առողջ միտք» Նպատակ՝ հարգանքի, սիրո, հոգատարության վերաբերմունքի ձևավորում շրջապատի, ծնողների և ընկերների նկատմամբ: Վերջնարդյունքում՝ կունենան հարգանքի, սիրո, հոգատարության վերաբերմունքի շրջապատի, ծնողների և ընկերների նկատմամբ:	1. Դասղեկի ժամ՝ <<Պահպանենք ու սիրենք մեր մոլորակը>> նվիրված երկրի օրվանը 2. Դասղեկի ժամ՝ << Իմ սիրելի գրքը>>: Նպատակ՝ աշակերտների մեջ զարգացնել սեր ընթերցանության նկատմամբ, նաև ոգևորել գրական հերոսների արարքներով, գործողություններով: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտների մեջ կզարգանա սեր ընթերցանության նկատմամբ

4. Համագործակցություն աշակերտների հետ	Դասասենյակի գարնանային ձևավորում: Նպատակ՝ Սիրել, պահպանել և փայփայել մայր բնությունը: Վերջնարդյունքում՝ Կզարգանա սեր բնության նկատմամբ:	Դասասենյակի կանաչապատում: Նպատակ՝ Սիրել, պահպանել և փայփայել մայր բնությունը: Վերջնարդյունքում՝ Կզարգանա սեր բնության նկատմամբ:
5. Աշխատանք ծնողների հետ	1. Ծնողական ժողով՝ << Խոսքի մշակույթ, >>: Նպատակ՝ ծնողներին տեղեկացնել և ավելի շատ ներգրավել աշակերտների ուսման գործընթացին: Վերջնարդյունքում՝ ծնողները կտեղեկանան և ավելի շատ կներգրավվեն աշակերտների ուսման գործընթացին:	Ծնողական ժողով՝ <<Ընդլայնենք երեխաների հետաքրքրությունների շրջանակը>>: Նպատակ՝ ծնողներին տեղեկացնել և ավելի շատ ներգրավել աշակերտների ուսման գործընթացին: Վերջնարդյունքում՝ ծնողները կտեղեկանան և ավելի շատ կներգրավվեն աշակերտների ուսման գործընթացին:
5. Առողջ ապրելակերպ	Զրույց՝ <<Առողջ քունը առողջ մարմին>>: Նպատակ՝ Առողջ ապրելակերպի	Զրուսանք բնության գրկում:

	ջատագովում, դաստիարակում: Վերջնարդյունքում՝ կվերանայեն իրենց օրվա ռեժիմը	Նպատակ՝ Առողջ ապրելակերպի ջատագովում, դաստիարակում: Վերջնարդյունքում՝ կվերանայեն իրենց օրվա ռեժիմը
6.Ես քաղաքացին եմ Հայաստանի	Դաս/ժամ«Հզոր ընտանիք՝ հզոր հայրենիք»Նպատակ՝ ընտանեկան ավանդույթների կարևորում, քննարկում, գնահատում, պահպանում Վերջնարդյունքում՝ կկարևորեն ընտանեկան ավանդույթները:	1.Բանավեճ «Ինչպես վարդել աղբի հետ»Նպատակ՝ բնության պահպանությանը վերաբերող խնդիրների քննարկում, լուծման առաջարկություններ Վերջնարդյունքում՝ կկարևորեն բնության պահպանությունը:

Դասդեկի գործունեության ոլորտները	Մայիս
1. Կազմակերպչական աշխատանք	Դասագրքերը նախապատրաստել դպրոցի գրադարանին հանձնելու: Նպատակը՝ դասագրքերի հիմնանորոգում՝ գրադարանին վերադարձնելու համար: Վերջնարդյունքում՝ Պատասխանատվությամբ կրերաբերվեն գրքերին
2. Աշխատանքային դաստիարակություն	Մայիսյան տոներին ընդառաջ դասասենյակի ձևավորում Նպատակը՝ գեղագիտական ճաշակի ձևավորում, հայրենասիրական դաստիարակություն Վերջնարդյունքում՝ գեղագիտական ճաշակի զարգացում
3. Գիահատող- կողմնորոշող գործունեություն և ազատ շփում.	1. Դաս/ժամ՝ «Հաղթանակների ամիս մայիս» 2. Դաս/ժամ՝ << Հայրենասիրությունը սկսվում է ինձանից, քեզանից>>: Նպատակը՝ աշակերտների մեջ ազգային հայրենասիրական արժեքների սերմանում: Վերջնարդյունքում՝ աշակերտների մեջ ազգային հայրենասիրական արժեքների զարգացում
4. Համագործակցություն աշակերտների հետ	Պաստառների ձևավորում Նպատակը՝ գեղագիտական ճաշակի ձևավորում: Վերջնարդյունքում՝ կզարգանա գեղագիտական ճաշակ
5. Աշխատանք ծնողների հետ	1. Օգնություն ծնողներին՝ <<Ամառային արձակուրդներին>>: 2. Աշակերտների տարեկան առաջադիմության ամփոփում , շնորհակալագրերի հանձնում:

	Նպատակը՝ ամառային արձակուրդներին նախապատրաստում Վերջնարդյունքում՝ ամառային արձակուրդների հանձնարարությունների հանձնում
6.Առողջ ապրելակերպ	«Կիրերհանցագործություններ» դաս. ժամ Նպատակը՝ աշակերտներին դաստիարակել ճիշտ և առողջ ապրելակերպ: Վերջնարդյունքում՝ ճիշտ և առողջ ապրելակերպի զարգացում
7.Ես քաղաքացին եմ Հայաստանի	Դաս/ժամ՝ <<Հերոսներին պետք է ճանաչել և հիշել>>: Նպատակը՝ հայրենասիրական արժեքների ձևավորում: Վերջնարդյունքում՝ հայրենասիրական արժեքների զարգացում